

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

כך יכולים אנו לבחון את עצמנו כמה אנחנו שמחים בעשיית המצוות ובעבודת ה' שלנו? האם על כל צעד ושעל אנו מחפשים סיבה למה לא לקיים את המצווה או מחפשים איך להתחייב במצווה...

"נעשה אדם" (א, כו)

איתא במדרש (ילקוט שמעוני) ר' שמואל בר נחמני אומר: בשעה שהיה משה כותב התורה, היה כותב מעשה כל יום ויום. כיון שהגיע לפסוק נעשה אדם, אמר לפניו: רבש"ע, למה אתה נותן פתחון פה לאפיקורסים? אמר ליה: כתוב, והרוצה לטעות יטעה. לכאורה היה לו לומר והטועה יטעה ומהו הלשון הרוצה לטעות? אלא הפירוש הוא, שמי שבאמת אינו רוצה לטעות לא יטעה לעולם, ורק מי שרוצה לטעות הוא טועה. (מרח הגרי"ח זוננפלד זצוק"ל)

"ויפח באפיו" (ב, ז)

בשעה שברא הקב"ה אדה"ר, היה מוטל לפניו כגולם, אמר, באיזה מקום אני נופח בו נשמה, אם בפיו הוא מספר בו לה"ר, אם בעיניו הוא מרמז בהן לדבר עבירה, אם באזניו הוא שומע בהן גדופין וחרופין, אלא אני רואה מקום יפה באדם שהוא דרך אפים, מה האף הזה פולט את הזוהמא וקולט ריח טוב, כך הצדיקים בורחים מן העבירה שריחה רע ומדבקין בד"ת שריחה נודף. (מדרש הגדול)

"וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים" (ג, כד)

וברש"י כרובים, מלאכי חבלה. אצל המשכן נאמר (שמות כה, כו): "והיו הכרובים פורשי כנפיים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת" ועל כך אמרו חכמינו ז"ל: כרובים - כרביא, דמות פרצוף של תינוק היה להם". דבר זה - אומר הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל - בא ללמדנו, כי כשנותנים לילד חינוך טוב וראוי, עשוי הוא להיות אחר כך ככרובים המסוככים בכנפיהם על ארון הקודש; ואילו כשאין מחנכים אותם כראוי, עשוי הוא להיות ככרובים - מלאכי החבלה...

"בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ" (א, א)

רבינו האור החיים הקדוש מביא את דברי חכמינו זכרונם לברכה שאמרו וזה לשונם: 'כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים'. ומבאר את הענין, שאם הדברים יצאו מתוך 'הגוף' אינם יכולים ליכנס ל'נפש' השומע, אבל אדם ירא שמים, הוא מדבר מתוך עמקי נפשו, ולכן דבריו נשמעים לנפשות אחרים, כי הדברים יוצאים מנפשו לנפש השומע. ובוה מפרש בדרך רמז את הפסוק, שאם האדם רוצה להשמיע דברי מוסר ויראה, אז הסדר הוא, 'בראשית' בתחילה צריך להיות 'את השמים' שהוא בעצמו יהיה לו יראת שמים, ואחר כך 'את הארץ' יוכל להשמיע גם לבני הארץ יראת שמים.

"ויתן אותם אלוקים ברקיע השמים להאיר על הארץ" (א, טו)

בתפילה אנו אומרים 'טובים מאורות שברא אלוקיננו... שמחים בצאתם וששים בבואם'. בברכת הלבנה אנו אומרים "ששים ושמחים לעשות רצון קונם". שואל הרב הלר: מי אמר שזה נכון אולי הם לא שמחים מזה שכל בוקר השמש צריכה לזרוח והירח מתמעט וגדל כל חודש?! לפי מה הגיעו חז"ל למסקנה הזו ועוד קבעו זאת בברכת הלבנה האין זו ברכה לבטלה?!

התשובה תובן על פי משל: כיצד נדע האם עובד שמח להגיע לעבודה? פשוט מאוד נראה מתי הוא מגיע בבוקר ומתי הוא עוזב את מקום העבודה? עובד שמח יגיע בכל בוקר בזמן ובדיקו לתפוס את העמדה עליה הוא מופקד כמו כן לא ימוש ממקומו עד לסיום תפקידו. לעומתו, עובד ממורמר מגיע באיחור אם בכלל ואף משתדל "לברוח" בטרם הסתיימה המשמרת שלו... הוא ימצא מגוון תירוצים המצדיקים את האיחור ומגוון רעיונות המכריחים אותו לצאת מוקדם...

כן הוא הנמשל: חז"ל הגיעו למסקנה מאד פשוטה הם התבוננו בשמש ובירח וראו: "שלא ישנו את תפקידם" וממילא הסיקו שהם: "ששים ושמחים לעשות רצון קונם"...

"כי האדם עץ השדה".

מעשה בעשבים ועצים שהיו עומדים כל אחד במקומו והיה מלאך ממונה על כל אחד מהם ואומר לו 'גדל'. היו שם ארבעה שלא היו להם מלאכים. כלומר שלארבעה אלו לא היה מלאך ממונה על כל אחד להשגיח עליו ולהגיד לו גדל. רק השם יתברך לבדו הוא המשגיח שלהם.

(נקודות של אור - ספינקא)

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

"ויהיו כל ימי אדם אשר חי תשע מאות שנה ושלושים שנה וימת" (ה, ה)

מובא במדרש (ילקוט שמעוני) זה ספר תולדות אדם, העביר לפניו כל הדורות, הראהו דוד, חיים חקוקין לו ג' שעות. אמר לפניו: רבוננו של עולם, לא תהא תקנה לזה? אמר: כך עלתה במחשבה לפני. אמר לו: כמה שני חיי? אמר לו: אלף שנים. אמר לו: יש מתנה ברקיע? אמר לו: הן. אמר לו: ע' שנים משנותי יהיו למזל זה. מה עשה אדם? הביא את השטר וכתב עליו שטר מתנה, וחתם עליו הקב"ה ומטטרון ואדם. אמר אדם: רבוננו של עולם, יפיות זו מלכות וזמירות הללו, נתונות לו במתנה ע' שנה שיחיה ויהא מזמר לפניך. וזה שאמר הכתוב: "הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי".

עוד מובא במדרש, שכאשר הגיע זמנו של אדם הראשון למות, כשהוא בן תשע מאות ושלושים שנה, טען כי ימי חייו אלף שנים ועדיין לא הגיע זמנו להיפטר מהעוה"ז. הראה לו הקב"ה שטר שהוא עצמו חתם עליו, שבו התחייב להעניק שבעים משנותיו לדוד המלך. אדם הראשון טען כי הוא חוזר בו ואין הוא מסכים לתת שבעים שנה לדוד המלך. אמר לו הקב"ה, הרי עתיד לצאת ממך איש צדיק, הוא יעקב, שעליו נאמר (מיכה ז, כ) "תתן אמת ליעקב", ואם כן עליך לשמור על מידת האמת שלא יהא התלמיד גדול מהרב'.

אמר בזה הגאון הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל ביאור נפלא, שכל זה רמוז בספר התהלים - ספרו של דוד המלך ע"ה - בפסוק (קמו, ג-ד) "אל תבטחו בנדיבים וגו'... תצא רוחו ישוב לאדמתו וגו' " - "אל תבטחו בנדיבים", זה אדם הראשון שנתן שבעים משנות חייו בנדבה. מדוע אין לבטוח בנדיבים? כי תצא רוחו ישוב לאדמתו ביום ההוא אבדו עשתנותיו, ביום שתצא רוחו ויהיה עליו לשוב לאדמתו, ביום ההוא אבדו עשתנותיו והוא ינסה לחזור בו מהבטחתו, אבל אשרי ש-אל יעקב בעזרו, כי רק על ידי שאמר לו ה' שייצא ממנו יעקב, היה לו לדוד המלך הדבר לעזר, שכך ניתנו לו שנותיו שנדב לו אדם הראשון. (להתעדן באהבתך)

"יצר לב האדם רע" (ה, כא)

רבי פינחס מקוריץ נכנס פעם אחת לבית מדרשו ומצא את החסידים שרויים בדיון ער. "על מה אתם משוחחים?", שאל. "מדברים אנו על עורמתו של יצר הרע הרודף אחרינו", השיבו החסידים. נענה רבי פינחס ואמר: "אל תדאגו, טרם הגעתם למדרגה זו שהיצר ירדוף אחרים, לפי שעה אתם רודפים אחריו.

א לוס שבת

"בזעת אפיך תאכל לחם" (ג, יט)

איש אחד נכנס פעם אל הרה"צ רבי נטע מויליפולי זצוק"ל והתאונן לפניו שיש לו פרנסה טובה ובהרחבה, אמנם הוא עמל כ"כ והעבודה קשה לו, ענה לו הרה"צ הרי כך כתוב בתורה בזיעת אפך תאכל לחם, אלא אם משכימים בבקר בשעה חמישית ועמלים בדברי התוס', יוצאים בזה מאמר הפסוק הנ"ל והפרנסה באה בניקל. (ניצוצי התורה)

"למה חרה לך ולמה נפלו פניך הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח הטאת רובץ ואלוך תשוקתו ואתה תמשל בו" (ד, ז)

לכאורה אינו מובן השאלה ששאל הקב"ה את קין - "למה חרה לך?" הרי מפורש נאמר בפסוק שלפניו על מה חרה לו, "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא שעה, ויחר לקין מאד ויפלו פניו".

אלא הסביר הגה"ק רבי יהושע מקוטנא זי"ע - לא שאל אותו על חטאיו שגרמו שלא שעה אל קרבנו, אלא על שהיה שרוי בעצבות. כי העצבות היתירה על העבירה גרועה מן העבירה עצמה, שכן היא גוררת אחריה עבירות נוספות. וזה שאמר הכתוב: "אם תיטיב" - לשון שמחה (כטוב לב המלך) - "שאת" - תתעלה ותתרומם מנפילתך, "ואם לא תיטיב" - תהיה בעצבות, "לפתח חטאת רובץ" - רובצים עליך חטאים אחרים, שכן ידענו כי העצבות מזמנת אל האדם את כל העבירות...! (פנינים)

"ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו ויאמר ה' אל קין אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השומר אחי אנוכי" (ד, ח-ט)

כל הלומד את פסוק זה יראה מיד שמקרא קצר הוא, מכיוון שלא כתוב מה קין אמר אל הבל. אבל הגר"א מוילנא זי"ע הסביר את פסוק זה, כך: נראה לומר על פי מה שאמרו חז"ל (בראשית רבה, פרק כ"ב), כי הבל היה גיבור יותר מקין, ולו היה קין רוצה לריב איתו ולהורגו לא היה יכול לו, מה עשה קין, הלך אתו בעורמה וברמאות, דיבר איתו בשפת חלקות וקרא לו תמיד "אחי", כדי שהבל לא יישמר מפניו. וזה ויאמר קין אל הבל "אחי" - דיבר אתו תמיד באחוזה, לכן - "ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו". וזה שאמר ה' לקין - "אי הבל אחיך" - איה האחוזה שהראית תמיד להבל, והשיב קין - לא ידעתי, היה לו לומר, אינני יודע, אלא הפשט הוא, שבעבר גם כן לא ידעתי מזה, לא היה לבי שלם איתו...